

Тютюнник Юрій Михайлович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Тютюнник Світлана Василівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

УДК 338.24

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИСКОРЕННЯ ОБОРОТНОСТІ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Прискорення обертання оборотних активів має велике значення для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства, що пояснюється такими факторами.

По-перше, прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дає змогу підприємству вивільняти частину оборотних коштів або для їх використання в економіці (абсолютне вивільнення), або для додаткового виробництва продукції (відносне вивільнення).

По-друге, за рахунок прискорення оборотності вивільняються речові елементи оборотних засобів, зменшується відносна потреба в запасах сировини, матеріалів, палива, незавершеного виробництва тощо, а отже, вивільняються й грошові активи, раніше вкладені в ці запаси. Вивільнені грошові кошти дають можливість підвищити платоспроможність підприємства.

По-третє, прискорення оборотності на тій чи іншій стадії кругообігу коштів (наприклад, скорочення часу перебування матеріалів на складах) створює передумови для прискорення обороту на інших стадіях.

Одним із завдань аналізу оборотності оборотних активів є визначення величини коштів, вивільнених із господарської діяльності за рахунок прискорення оборотності або додатково залучених до господарської діяльності внаслідок уповільнення оборотності оборотних активів. Величина відносного вивільнення з господарської діяльності (–) або додаткового залучення до господарської діяльності (+) оборотних активів визначається як добуток одноденного обороту в звітному періоді на різницю тривалості одного обороту в звітному й базовому періодах:

$$\Delta \hat{A} = \frac{\times \ddot{A}_1}{360} \times (\dot{O}_1 - \dot{O}_0), \quad (1)$$

де ΔOA – вивільнення (–) або додаткове залучення (+) оборотних активів як результат прискорення (уповільнення) їх оборотності, тис. грн;

$\mathcal{C}D_1$ – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному році, тис. грн;

T_1 і T_0 – тривалість одного обороту оборотних активів відповідно у звітному й базовому роках, днів.

Зміна оборотності оборотних активів є одним із факторів впливу на динаміку чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Щоб визначити вплив факторів на зміну чистого доходу, використовується мультиплікативна *факторна модель*:

$$\times \ddot{A} = \hat{I}\dot{A} \times \hat{E}_{ia}. \quad (2)$$

Отже, на зміну величини чистого доходу впливають два фактори:

- 1) середньорічна вартість оборотних активів (OA);
- 2) коефіцієнт обертання оборотних активів ($K_{об}$).

Для визначення впливу факторів на зміну чистого доходу застосовується, наприклад, спосіб ланцюгових підстановок, що передбачає розрахунок умовного значення результативного показника ($\mathcal{C}D_{ум}$):

$$\times \ddot{A}_{oi} = \hat{I}\dot{A}_1 \times \hat{E}_{ia0}, \quad (3)$$

де OA_1 – середньорічна вартість оборотних активів у звітному періоді;

$K_{об0}$ – коефіцієнт обертання оборотних активів у базовому періоді.

Тоді загальна зміна (+,–) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн:

$$\Delta \mathcal{C}D = \mathcal{C}D_1 - \mathcal{C}D_0, \quad (4)$$

у тому числі за рахунок факторів:

- 1) середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta \times \ddot{A}_{\hat{I}\dot{A}} = \times \ddot{A}_{oi} - \times \ddot{A}_0; \quad (5)$$

- 2) коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta \mathcal{C}D_{K_{об}} = \mathcal{C}D_1 - \mathcal{C}D_{ум}. \quad (6)$$

Загальна додаткова потреба (вивільнення) оборотних активів за умови прогнозованого збільшення чистого доходу визначається за формулою:

$$\Delta \hat{I}\dot{A}_{\zeta \hat{A}} = \frac{(\hat{I}\dot{A} - \Delta \zeta) \times \Delta \times \ddot{A}}{\times \ddot{A}} - \Delta \zeta, \quad (7)$$

де ΔOA_{3AI} – загальна додаткова потреба (+) або вивільнення (–) оборотних активів, тис. грн;

OA – фактична середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн;

ΔZ – резерв вивільнення понаднормативних запасів оборотних коштів, тис. грн;

$\Delta ЧД$ – резерв збільшення чистого доходу, тис. грн;

$ЧД$ – фактичний чистий дохід, тис. грн.

Сума додаткового (недоодержаного) прибутку в результаті зміни оборотності оборотних активів визначається за формулою:

$$\Delta \times \bar{I} = \times \bar{I}_0 \times \frac{\times \bar{A}_1}{\times \bar{A}_0} \times \frac{\hat{I} \bar{A}_0}{\hat{I} \bar{A}_1} - \times \bar{I}_0, \quad (8)$$

де $\Delta ЧП$ – додатковий (недоодержаний) чистий прибуток у результаті зміни оборотності оборотних активів, тис. грн;

$ЧП_0$ – чистий прибуток у базовому періоді, тис. грн;

$ЧД_1$ і $ЧД_0$ – чистий дохід відповідно у звітному й базовому періодах, тис. грн;

OA_0 і OA_1 – середньорічна вартість оборотних активів відповідно у базовому й звітному періодах, тис. грн.

Основними шляхами прискорення оборотності оборотних активів є:

- скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва;
- покращення організації матеріально-технічного постачання з метою безперервного забезпечення виробництва необхідними матеріальними ресурсами та скорочення часу перебування коштів у запасах;
- підвищення рівня маркетингових досліджень, спрямованих на більш швидкий рух товарів від виробника до споживача;
- скорочення часу перебування коштів у дебіторській заборгованості.

Прискорення оборотності оборотних активів сприяє вирішенню фінансових проблем за рахунок використання насамперед внутрішніх резервів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Аналіз банківської діяльності : [підручник] / за ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2003. – 599 с.
2. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / Шевчук В. О., Коновалова О. В., Пантелеєв В. П.; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К. : ДП «Ін форм.-аналіт. агентство», 2011. – 399 с.

3. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : [навч. посіб.] / О. Я. Базілінська ; 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
4. Болюх М. А. Економічний аналіз : [навч. посіб.] / Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбатов М. І. ; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
5. Болюх М. А. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : [навч. посіб.] / М. А. Болюх, А. П. Заросило. – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.
6. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : [навч. посіб.] / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
7. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств : [навч. посіб.] / О. І. Годзевич. – К. : Кондор, 2004. – 180 с.
8. Економічний аналіз : навч. посіб. [для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с.
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
10. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (нова редакція) №4212-VI від 22.12.2011 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.
11. Збірник задач з аналізу банківської діяльності : [навч. посіб.] / [Герасимович А. М., Парасій-Вергуненко І. М., Примостка Л. О. та ін.] ; за ред. проф. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2006. – 504 с.
12. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу : [навч. посіб.] / К. В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2003. – 148 с.
13. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / К. В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2000. – 146 с.
14. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз : [підручник] / Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. ; 3-тє вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2008. – 487 с.
15. Ковалёв В. В. Финансовый анализ / В. В. Ковалёв ; 2-е изд., перер. и доп. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 512 с.
16. Ковалёв В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В.

Ковалёв. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 360 с.

17. Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств : [навч. посіб.] / М. Р. Ковбасюк. – К. : Видавничий дім «Скарби», 2001. – 336 с.
18. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко. – Харків : Фактор, 2008. – 208 с.
19. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : [навч. посіб.] / М. Я. Коробов. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 378 с.
20. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і прогнозування / Г. О. Крамаренко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
21. Крамаренко Г. О., Фінансовий аналіз : [підручник] / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
22. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : [навч. посіб.] / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2004. – 365 с.
23. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства / Затверджено наказом Міністерства економіки України №14 від 19.01.2006 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України №1361 від 26.10.2010 р.) [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.
24. Організація і методика економічного аналізу : [навч. посіб.] / [Косова Т. Д., Сухарев П. М., Ващенко Л. О. та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
25. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання ; [за ред. д.е.н., проф. А. В. Чупіса]. – Суми : Видавництво «Довкілля», 2001. – 404 с.
26. Павловська О. В. Фінансовий аналіз : [навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. – К. : КНЕУ, 2002. – 388 с.
27. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
28. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків / Затверджено постановою Правління Національного банку Украї-

ни №279 від 06.07.2000 р., зі змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

29. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку // Бухгалтерський тижневик «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.dtkk.com.ua>.
30. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [підручник] / П. Я. Попович ; 3-тє вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2008. – 630 с.
31. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г. В. Савицька ; 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
32. Селіверстова Л. С. Фінансовий аналіз : [навч-метод. посіб.] / Л. С. Селіверстова, О. В. Скрипник ; за заг. ред. С. М. Безрутенка. – К. : Видавництво «Центр учбової літератури», 2012. – 274 с.
33. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 224 с.
34. Таркуцяк А. О. Фінансовий аналіз / А. О. Таркуцяк. – К., 2001. – 204 с.
35. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз бізнесу : [навч. посіб.] / Ю. М. Тютюнник. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2004. – 288 с.
36. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Ю. М. Тютюнник. – Полтава : ПДАА, 2007. – 296 с.
37. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] ; частина I / Ю. М. Тютюнник. – Полтава : ПДАА, 2009. – 406 с.
38. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] ; частина II / Ю. М. Тютюнник. – Полтава : ПДАА, 2009. – 399 с.
39. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз. Практикум : [навч. посіб.] / Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В., Дорошенко А. П. – Полтава : РВВ ПДАА, 2010. – 354 с.
40. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / [Салига С. Я., Даций Н. В., Корець-ка С. О. та ін.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 210 с.
41. Фінансово-економічний аналіз : [підручник] / [Буряк П. Ю., Римар М. В., Бець М. Т. та ін.] ; під заг. ред. П. Ю. Буряка, М. В. Римара. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 528 с.
42. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : [навч. посіб.] / Ю. С. Цал-Цалко ; 2-е вид., переробл. і доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 360 с.

- 43. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : [підручник] / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
- 44. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 181 с.
- 45. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.
- 46. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності : [навч. посіб.] / З. І. Щибиволок ; 2-ге вид. – К. : Знання, 2007. – 311 с.

1. Економічний аналіз : [навчальний посібник] / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с.

2. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : [навчальний посібник] / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.